

QUFAA TALAALLII

2009 H1N1

**KAN lubbumalessa
TAASIFAME
(the “flu shot”)**

WANTA BEEKUUN ISINIRRA JIRAATU

Odeffannowwan Talaallii baay’een Afaan Spaanishi fi afaan birootini ni argaaman. www.immunize.org/vis ilaalaa.

1 Qufaan 2009 H1N1 maali?

Qufaan 2009 H1N1 (Swine Flu yookin qufaa booyee jadamunis kan bekkamu) vaayirasii qufaa haarawdhaan kan dhufudha. Qufaan kun biyyoota baay’eekeesa tamsa’era.

Akkuma vaayirasoota qufaa biro, 2009 H1N1 kunis qufaa’udhaan, haxxifannaadhaan akkasumas yaroo tokko tokko wantoota vaayirasichaan faalaman tuqudhaani nama tokkorraa gara nama biraatii ni daddarba.

Qufaan 2009 H1N1 yoo nama qabee mallattoowan kana gadii ni mula’atu:

- Dadhabbi
- Ho’a qaamaa
- Huuba qonqoo bu’uu
- Dhukkuba nafaa
- Qorra’ina
- Qufaa
- Haxxifannaa

Namooti tokko tokko garaa kaasaa fi hoqqisaalle ni qabaatu.

Namooti baay’een turban kessatti ni fayyu. Namooti tokko tokko garuu michii sonbaa yookin dhibee cimaa biron ni qabamu. Namooti tokko tokko hospitaala ciisuu kan qabaatan yoo ta’u gariinis ni du’u.

2 Qufaan 2009 H1N1 qufaa yaroo biraa beekkamurraa maalin adda ta’a?

Vaayirasooti qufaa wayita biraa waggaa waggaa kan jijjiiraman haata’u malee baay’ee wal fakkaatan.

Namooti yaroo darbe keessa qufaan qabaman yaroo baay’ee vaayirasii qufaa wayitaa dandamachuu yookin ittisuu ni danda’an (qaamni isaanii dandeettii vaayirasii ofirraa ittisuu ijaarrateera).

Qufaan 2009 H1N1 vaayirasii qufaa haarawadha. Innis vaayirasii qufaa wayitaarraa adda.

Qaamni namoota baay’ee qufaa 2009 H1N1 ofirraa ittisuu hindanda’u yookin dandeettii xinnoo qaba (qaamni isaanii vaayirassii kana falmachuf qophaa’oo miti).

3 Talaallii qufaa 2009 H1N1

Qufaa 2009 H1N1 ittisuf talaallin jiru.

- Talaalliwwan kun akkuma talaalliwwan qufaa wayita biraa tolfamu.
- Talaalliwwan kun akkuma talaalliwwan qufaa wayita biraa utuu qaama nama hin miidhin nagayaa fi bu’aa qabessa jadhamanii yaadamu.
- Talaalliwwan kun dhibeewwan ‘qufaa-fakkaatan’ vaayirasii gosa biraan dhufan hin ittisan.
- Talaalliwwan kun qufaa wayita biraalle hin ittisan.
Qufaa wayita biraa ofirraa ittisuu yoo barbaaddan talaalli qufaa wayita biraa argachutu isinirra jiraata.

Talaallin lubbumalessa taasifame (talaallin vaayirasii du’e of kessaa qabu) akkuma talaalli qufaa wayita biraa lilmoon nafatti buufama. **Xalayaan kun talaallii lubbumalessa taasifame kana kan ibsudha.**

Talaallin lubbuqabessi, funyaanin kennamus (the nasal spray vaccine) jira. Inni kunis xalayaa kophaan ibsameera.

Talaalliwwan lubbumaleyyin 2009 H1N1 qoricha jarmoota irraa ittisee yeroo fayyidaa isaa dheeresuu thimerosal jadhamu ofkessaa qabu. Namooti tokko tokko thimerosal dhibee autism jadhamuun qunnamtii qabaachu mala yaada jadhu kennaniiru. Bara 2004 gareen ogeyyotaa Dhaabbata Yaalaa (Institute of Medicine) qorannowwan yaada kanaan walqabatan baay’ee godhanii thimerosal fi dhibeen autism jadhamu jidduu qunnamtiin akka hin jirre mirkanessaniiru. Qorannowwan sana booda taasifamanis bu’aa walfakkaataarra gahaniiru.

4 Talaalli qufaa 2009 H1N1 argachuu kan qabaatu eenyu, yoom argachuu qabaata?

EENYU

Gareewwan talaalli 2009 H1N1 dura argachuu qaban jadhamanii gorfaman:

- Dubartoota ulfaa
- Namoota daa’imman waggaa 6 gad ta’an waliin jiraatan yookin kunuunsan
- Hojjatoota eegumsa fayyaa fi yaala yaroo hatattamaa godhan
- Namoota umriin isaanii ji’a 6 hanga waggaa 24 ta’an hunda
- Namoota umriin isaanii waggaa 25 hanga 64 ta’e fi dhibee turaa yookin dadhabbi ittisa qaamaa qaban.

Talaallin ga’inaan kan argamu yoo ta’e, namooti kanaa gadiis argachuu qabaatu:

- Namoota fayya qabessa umriin isaanii waggaa 25 hanga 64 ta’e
- Ga’essota waggaa 65 fi sanii olii

Mootummaan Federaalaa talaalli kana qophessee namooti fedhiin akka fudhatan gochaa jira. Haa ta’u malee, seerri mootummaa naannoo yookin daldalootii dhunfaa adda adaa namooti tokko tokko talaalli akka fudhatan dirqisiisu ni danda’an.

YOOM

Ijoollen hanga umrii waggaa sagalii ji’atti talaalli **yaroo lama** fudhachuu qabu. Ijoollen umriin sanaa ol ta’anifi ga’essoti al tokko fudhachun ni ga’aaf.

5 Namooti tokko tokko talaalli fudhachuu dhiisuu yookin turuu qabu

Alarjii (qaamni waan jibbuu) hamaa (kan lubbuuf sodaachisaa ta'e) hanqaaquf yookin wanta talaallin of keessaa qabu kamiifiyyuu kan qabdan yoo ta'e talaalli qufaa 2009 H1N1 hin fudhatinaa. Alarjii hamaa gosa kamiyyuu yoo qabaattan nama talaalli kennuf himaa.

Kanaan dura kaneen kanaa gadii qabaattanii kan turtan yoo ta'es himaa:

- Talaalli qufaa wayitaa erga fudhattan booda alarjiin hamaan isin mudatee yoo ta'e,
- Guillain Barré Syndrome (dhibee nama laamshessu cimaa GBS jadamunis kan bekkamu).

Isaan kunneen talaalicha dhiisuf sababii hin ta'an mala, garuu hojjattooti fayyaa murtee ta'uu qaburra akka gessan isin gargaaru.

Dhibee laafaa yookin cimaa kan qabdan yoo ta'e, hamma fayyitan talaalicha osoo hin fudhatin akka turtan ni gorsamtuu . Qufaa salphaa yookin dhukkuba biraa laafaa kan qabdan yoo ta'e turuun hin barbaachisu ta'u danda'a.

Dubartooti ulfaa yookin harma hoosisan talaallii qufaa 2009 H1N1 fudhachuu ni danda'u.

Talaallin 2009 H1N1 lubbumalessi Talaalli qufaa wayita biraa dabalatee talaalliwwan biraa tin maddii kennamuu ni danda'a.

6 Rakkowwan talaalli qufaa 2009 H1N1 kanaan walqabatan maali?

Talaallin akkuma qoricha biraa rakoo cimaa akka alarjii hamaa fakkatan geessisuu danda'u. Garuu carraan dhibee cimaa yookin du'aa talaallin ga'u malu baay'ee xinnaadha.

Vaayirasiin lubbumalessi talaalli 2009 H1N1 kessa jiru kan ajjefamedha , kanaafu qufaa isin qabsiisu hin danda'u.

Rakkowwan talaallii lubbumalessa 2009 H1N1 irraa maddan kanneen talaalli lubbumalessa qufaa biraan walfakkaatanidha:

Rakkoowwan salphoo:

- bakka lilmoon waraanamee madaa'uu, diimachuu, unkuruu, yokiin dhiita'uu • gaggabuu (baay'inaan ga'essota) • mataa bowwuu, nafaa dhikfachuu
- ho'a qaamaa • singgigoo

Rakkowwan kunneen yoo mudatan, yaroo baay'ee waraannii ilmoo booda jalqabani guyyaa 1-2 ni turu.

Rakkowwan cimoo:

- Alarjiin talaallii lubbuuf sodaachisaa ta'e baay'ee miti. Kan mudatan yoo ta'e erga lilmoon waraaname booda yaroo gabaabaa keessatti ta'a.
- Bara 1976, talaallin qufaa "swine" turtii qabu tokko dhibee Guillain-Barré Syndrome (GBS) jadamun akka walqabatu himamaa ture. Sana booda, talaalliwwan qufaa haala ifa ta'en GBS walni walqasiifamanii hin beekan.

7 Rakkoon cimaan yoo mudate maal gochuu qabdu?

Maal barbaachutu narra jiraata?

Haala kanaan dura hin beekkanne kan akka ho'a qaamaa fi jijjiirraa amalaa. Mallattowwan alarjii hamaa ta'an keessaa kan argaman rakkoo hafuura baafachuu, jijjiirama qooqaa, addoomina, jijjiirama bifaa, dhawina onnee jarjaraa yookin mataa akka jonjjesuu.

Maal gochuutu narra jiraata?

- Hakiima yookin ogeesa yaala **waamaa**, yookin kan dhukubssatee gara mana yaalaa geessaa.
- Waan ta'e hakiimichatti **hima**, guyyaa fi sa'atii itti jalqabe, fi yaroo talaalichi itti kenname.
- Gargaaraan fayyaa kessan wanta mudate uunkaa Gabaasa Mudata Hammeenya Talaallii (Vaccine Adverse Event Reporting System (VAERS)) guutun akka gabaasu **gaafadhaa**. Yookin isinummaan gara VAERS ilaalu **www.vaers.hhs.gov**, uunkicha yookin lakkobsa bilbilaa **1-800-822-7967** irratti bilbiluun gabaasu ni dandessan.

VAERS gorsa fayyaa hin kennu.

8 Beenyyaa miidhaa talaalliinii

Isin yookin ijoolleen keessan talaallin kan miidhamtan yoo ta'e dandettin iyyata mana murtootii dhiheesuu kessan seeraan daangeffamadha.

Haata'u malee tajaajila fayyaa fi baasilee addaa biraa namoota talaallin ciminaan miidhamanif akka horiidhaan gargaaruf sagantaan federaalaa uumameera. Sagantaa kana ilaalchisee odeeffannoo dabalataa argachuf, lakkobsa bilbilaa **1-888-275-4772** itti fayyadamaa yookin **www.hrsa.gov/countermeasurescomp/default.htm** irratti ilaalaa.

9 Kana caala baruu akkamittin danda'a?

- Nama yaalii isinnii kenuu san gafadhaa. Waraqa odeeffannoo talaallii wajjin dhufee isiniif kennu yookin omadda odeeffannoo biraa isinitti himu.
- Qajeelcha eegumsa fayyaa naannoo keessanif yookin mootummaa naannof bilbilaa.
- Centers for Disease Control and Prevention (CDC) qunnamaa:
 - Lakkobsa bilbilaa **1-800-232-4636 (1-800-CDC-INFO)** tti fayyadamaa yookin
 - Weebsaayitii CDC's **www.cdc.gov/h1n1flu** yokiin **www.cdc.gov/flu** irratti ilaalaa
- **www.flu.gov** ilaalaa

DEPARTMENT OF HEALTH AND HUMAN SERVICES
CENTERS FOR DISEASE CONTROL AND PREVENTION

Vaccine Information Statement - Oromo
2009 H1N1 Inactivated Influenza Vaccine 10/2/09